

מימון עסקים קטנים ובינוניים

לפי אחת ההגדרות המקובלות, עסקים קטנים הם עסקים המעסיקים עד 70 עובדים והפדיון השנתי שלהם אינו עולה על 22 מיליון ₪ (הגדרת משרד המסחר והתעשייה לעניין הקרן לעסקים קטנים בערבות מדינה). סקטור העסקים הקטנים והבינוניים מהווה 97% מכלל העסקים בישראל! סקטור זה הוא "המעסיק" הגדול במשק! המספק מקומות עבודה ל- 60% מכוח העבודה בישראל! עסקים אלו הם בדרך כלל גמישים ודינאמיים, ובעזרתם ניתן לייצר מאות אלפי מקומות עבודה חדשים תוך פרק זמן קצר יחסית.

כמו כל סוג עסק אחר, העסקים הקטנים והבינוניים אינם יכולים לקפוא על שמריהם. כדי להתקדם ולצמוח בעולם של תחרות והתפתחות תמידית, העסק נדרש להשקיע. ההשקעה יכולה להתבטא ברכישת מלאי או חומרי גלם, רכישה או החלפה של ציוד, שיפוץ או הרחבת מבנה, גיוס עובדים חדשים, הקמת סניפים נוספים ועוד. כמו כן, במהלך השנים כל עסק עשוי לחוות מצוקה תקציבית או קשיים בתזרים מזומנים. כדי להשקיע או לטפל בבעיות העולות במהלך חיי העסק, הוא זקוק למימון – הזרמת כסף ממקור חיצוני לעסק, שיוחזר למקור החיצוני מתוך תזרים המפעילות העתידית או בחלוקת רווחים.

ואולם, בעיית המימון היא בעיה קשה לבעלי עסקים קטנים ובינוניים, והם נתקלים תכופות בחסמים וקשיים רבים בגיוס מימון לפעילותם. מחקר השוואתי מקיף שנעשה באירופה ציין כי מימון הוא המגבלה המרכזית החוסמת צמיחה והתרחבות בלמעלה מ- 40% מהעסקים הקטנים והבינוניים (iPOT – ידיעון תובלה, לוגיסטיקה ושינוע, נובמבר 2005, גיליון מס' 9). יש להניח כי נתון זה אף גבוה יותר כיום, לאור המשברים הנשנים ברמה הגלובאלית.

ישנם מסלולי מימון מגוונים ורבים, אשר מידת התאמתם לעסקים הקטנים שונה. ישנם מספר מסלולי מימון שהולמים את דרך העבודה בעסק קטן - מימון באמצעות משקיע פרטי, הלוואה בנקאית, הלוואה בקרנות ציבוריות ועוד. הבחירה בדרך מימון מסוימת תלויה באופיו של בעל העסק, היקף המימון הנדרש, תקופת החזר העדיפה ועוד. להלן נסביר בקצרה את הדרכים העיקריות לגיוס מימון מהמקורות השונים.

מימון באמצעות משקיע

מימון באמצעות משקיע פרטי הוא למעשה צירוף שותף לעסק. שותף הוא אדם נוסף או תאגיד (כגון חברה עסקית, חברות הון סיכון למיניהן וכד') הנכנס לעסק כשותף או כבעל מניות, חולק עם הבעלים את הסיכונים ותורם מכספו ו/או מיתרונותיו האחרים, כגון הידע המקצועי שלו להתפתחות העסקית. בדרך זו, בעל העסק מקריב מבעלותו ומשליטתו בעסק על מנת לקבל תרומה כספית או גם אחרת (במאמר זה איננו עוסקים בשותפויות אסטרטגיות, אלא בשותפויות הנובעות מצורך במימון בלבד, כאמור).

אורי דהן ושות' - יעוץ כלכלי ועסקי, השקעות וגיוס הון

טל: 077-7032332, 073-7292232, פקס: 02 6790162, טלפון נייד 050 5516067,

דוא"ל: info@uri-dahan.com, אתר: www.uri-dahan.com

כתובת: רח' טשרניחובסקי 48, כניסה ג', ירושלים 92585

כדוגמה מייצגת נציין את קרנות ההון והסיכון, הפעילות בתחומי הטכנולוגיה בעיקר, כחברות כלכליות שתפקידן בעסק הוא של משקיע לכל דבר. קרנות אלו מאתרות עסקים או פרויקטים המתאימים לצורכיהן ובעלי פוטנציאל עסקי גבוה, או לחלופין, העסקים המוצאים עצמם מתאימים, עשויים לפנות לקרנות אלו ביוזמתם. הקרנות עורכות בדיקות שונות בעסק כדי לבחון את כדאיות ההשקעה. מרבית קרנות ההון סיכון מגבילות את השקעותיהן לחברות או פרויקטים שההשקעה הנדרשת בהם נעה בין 500 אלף \$ - 3 מיליון \$. פרויקטים הזקוקים לסכומים קטנים יותר אינם מעניינים את הקרנות, כיוון שהוצאות ההערכה לכל פרויקט הן גבוהות ביותר.

תחום קרנות הון סיכון התפתח בארה"ב, כחלק מתחום "בנקאות ההשקעות" הפעילים בארה"ב מזה שנים רבות. וכיום מתפתח גם בישראל. בדרך כלל, כל קרן מתמקדת בסוג מסוים של עסקים ומתמחה בו. לרוב, התחומים המעניינים את קרנות הון הסיכון הם תחומי ההייטק, הטכנולוגיה והביו טכנולוגיה, כאמור.

אפשרות להשקעה באמצעות משקיע אינה מתאימה לכל יזם. היא מתאימה יותר לאלה המוכנים לוותר על חלק מהשליטה בעסק בתמורה לקבלת מימון. ואולם, גם מי שדרך זו מתאימה לו, חשוב שיגדיר את העקרונות הכלכליים להסכם שותפות עם המשקיע, אשר ממנו ייגזר בהמשך הסכם משפטי. כל זאת כדי ליצור מערכת ציפיות הדדית המקבלת על הצדדים.

מימון באמצעות הלוואה בנקאית

הדרך השנייה היא הנגישה והפשוטה ביותר לקבלת מימון - הלוואה בנקאית. כדי לקבל הלוואה בנקאית, אין צורך בכתיבת תכנית עסקית, מילוי טפסים מרובים וכד', שנדרשים במסלולי המימון האחרים.

קיימים שלושה סוגי הלוואות בנקאיות: הלוואות לטווח קצר, והלוואות לטווח בינוני וארוך.

הלוואות לטווח קצר הן הלוואות שניתנות בדרך כלל לתקופה של עד כשנה. הלוואות אלו מיועדות לפתרון בעיות נזילות קצרות טווח, לכיסוי מחסור בתפוקה ובעיות נקודתיות אחרות. הלוואות ניתנות בצורת פתיחת קו אשראי, הגדלת מסגרת אשראי קיימת, או בצורת הלוואה, ומשולמות מתוך הרווח התפעולי של העסק בטווח הקצר ומתוך הפעילות לה נועדה הלוואה.

הלוואות לטווח בינוני הן הלוואות הניתנות לתקופה שבין שנה לחמש שנים. הלוואות אלו מוחזרות לרוב בתשלומים קבועים או תשלומי קרן קבועים, בתוספת ריבית ובד"כ משלומות מרווחי התפעול בעסק. צורת מימון זו מיועדת לצרכים בעלי טווח ארוך יותר, כגון רכישת ציוד או צרכי הון חוזר בעסקים בעלי צמיחה מהירה מהרגיל.

הלוואות לטווח ארוך ניתנות לתקופה העולה על חמש שנים. הלוואות אלה שכיחות בעסקאות נדל"ן, כאשר הן מגיעות בצורת משכנתא. פירעון הלוואה מתבצע במשך שנים רבות וההחזרים מחושבים על פי לוח סילוקין.

לרוב, הלוואות בנקאיות ניתנות כנגד בטחונות. הביטחונות יכולים לכלול שעבודים של רכוש, דרישה לפתיחת חשבון חסכון או דרישה לחתימת ערבים. הבנק יממש את הביטחונות במקרה בו הלוואה אינו מסוגל להחזיר את הלוואה ביעד כפי שנקבע והוסכם מראש על הצדדים. מקרים בהם הבנק מעניק הלוואה שאינה נתמכת בביטחונות הנם יוצאי הדופן. בדרך כלל מדובר בהלוואות לטווח קצר בלבד הניתנות לעסקים עליהם הבנק יכול לסמוך במתן אשראי.

לבנקים שלושה שיקולים בהם הם מתחשבים בהחלטתם האם להעניק הלוואה: אופי הלוואה, יכולת עסקית ויכולת הון. אופי הלוואה מתייחס להיסטוריה של הלוואה עם הבנק. החזרות שיקים, חשבונות מוגבלים או חריגות תכופות ממסגרת האשראי יהוו סימני אזהרה לבנק. יכולת עסקית היא הפוטנציאל הכלכלי של העסק, ויכולת ההון היא יכולת שלו לממש את תשלומי הלוואה.

יש לזכור כי כל בנק מגדיר לעצמו סף סיכון המקובל עליו, ואינו מתחייב להלוות כספים לעסק אם הוא אינו חש בנוח עם הלוואה.

ראוי לציין כי לבנקים העדפה מובהקת ומוכחת להעניק אשראי לחברות גדולות על פני עסקים קטנים ובינוניים. בשנת 2003, כ- 71% מהאשראי בישראל הוענק ל- 1% מהלווים. לווים בעלי יתרות חוב של פחות מ- 1 מיליון ₪ מהווים כ- 99% מהעסקים בישראל, אך קיבלו רק 27% מאשראי הבנקים (Port 2 Port – מגזין תובלה, לוגיסטיקה ושינוע, גיליון 10, דצמבר 2005).

הדבר נובע בעיקר מכך שזמינות הביטחונות שעסקים קטנים יכולים לשעבד לבנקים היא לרוב מוגבלת. כמו כן, הבנקים מתקשים לייצר נהלי אבחון וניהול סיכונים אשראי כשהם בוחנים עסקים קטנים, ולכן הם מעדיפים הלוואות בטוחות יותר לעסקים גדולים.

כאמור, הבנקים הם הגורם העיקרי כיום בשוק המימון, המעמיד הלוואות בפני עסקים קטנים. כמו כן ידוע שהמימון הבנקאי הקיים אינו מספק ועל כן אחד מכל 5 עסקים קטנים ובינוניים נמצא בחריגה מתמדת ממסגרת האשראי ומספר גבוה של תכניות והזדמנויות עסקיות אינן ממומשות בגלל החוסר באשראי. בהתאם לכך, יותר ויותר עסקים קטנים ובינוניים בוחנים כיום אלטרנטיבות שונות לאשראי הבנקאי, כגון: אשראי בחברות ביטוח, חברות ליסינג, פקטורינג, אשראי מקרנות ממשלתיות וציבוריות ועוד.

מימון באמצעות פקטורינג

פקטורינג היא תופעה חדשה יחסית בשוק המימון הישראלי. פקטורינג קיים כבר שנים באירופה ומהווה שם מקור חשוב למימון עסקים קטנים ובינוניים. בבריטניה, לדוגמה, ענף זה תורם 6% מהיצע המימון הנגיש לעסקים הקטנים.

המונח "פקטורינג" נגזר מהמילה הלטינית "פקטורה", שפירושה "חשבונות". פקטורינג מבוסס על קניית החוב מהעסק, ביטוחו וגבייתו. כלומר, חברת פקטורינג רוכשת מהעסק חוב המיוצג על ידי חשבונות, מבטיחה ליצרן את התמורה (90%) מהחשבונות ונותנת מקדמה (בדרך כלל בשיעור של כ- 70% עד 85%) עד למועד פירעון החשבונות על ידי החייב. עדיפות הפקטורינג הנה בכך שהוא מוחה את החוב ואינו דורש שיעבוד של נכסים נוספים.

מימון באמצעות קרנות ציבוריות

דרך נוספת לקבלת מימון, הצוברת תאוצה בסקטור העסקים הקטנים והבינוניים, היא פניה לקרנות ממשלתיות וציבוריות. יש לציין כי הממשלה מודעת לחשיבותם של העסקים הקטנים לכלכלה, וגם לצורך הגדול שלהם במימון, ולכן היא מקימה ותומכת בקרנות אלו. קרנות אחרות נתמכות ע"י תורמים ואנשי עסקים בחו"ל, שברצונם לתמוך בכלכלת ישראל.

להלן כמה מהקרנות המעניקות סיוע לעסקים קטנים:

- **הקרן לסיוע לעסקים קטנים בערבות מדינה** - הקרן הוקמה בשנת 2003 ע"י המדינה. היא מאגדת שני ערוצי סיוע לעסקים קטנים: הלוואות להון חוזר לעסקים קטנים שנמצאים בקשיי תזרים, והלוואות לסיוע להקמת עסקים קטנים חדשים או להרחבת עסקים קיימים. הקרן פועלת במסגרת הרשות לעסקים קטנים ומופעלת על ידי בנק אוצר החייל, בנק מרכנתיל דיסקונט והבנק הבינלאומי. עסק קטן מוגדר כבעל מחזור שנתי של עד 22 מיליון ₪. סכום סיוע מקסימאלי לעסק בעל מחזור של עד 10 מיליון ₪ הוא 500 אלף ₪, לעסק בעל מחזור של מעל ל - 10 מיליון ₪, הסכום המקסימאלי הנו 750 אלף ₪. 70% מהערבות ניתנת על ידי הקרן, 25% על יד מקבל המימון וערבות אישית והשאר בערבות הבנק. ההלוואות ניתנות לתקופה של עד 5 שנים, מתוכם חצי שנת גרייס. גובה הריבית הוא בפריים פלוס 3.5%. ראה אתר אינטרנט: [/http://www.hon.org.il](http://www.hon.org.il)
- **האגודה הישראלית להלוואות ללא ריבית** - הקרן הוקמה בשנת 1990 והיא נתמכת באמצעות תרומות ומענקים של אנשים פרטיים ובעלי קרנות בישראל ובחו"ל. הקרן מעניקה הלוואות לאנשים פרטיים ולעסקים ומנהלת מערכת מימון עצמאית. ההלוואות ניתנות לעסקים אשר הכנסתם החודשית היא עד 100 אלף ₪. קיימים שני מסלולים עבורם ניתן להגיש את הבקשה, מסלול להשקעות ומסלול להון חוזר. סכומי ההלוואות הם 67.5 אלף ₪ במסלול להשקעות ו- 45 אלף ₪ במסלול להון חוזר, ההלוואות ניתנות לתקופה של עד 5 שנים. הקרן דורשת החתמת 3 או 4 ערבים (בהתאם למסלול הבקשה). ראה אתר אינטרנט: [/http://www.freeloan.org.il/hebrew/homepage](http://www.freeloan.org.il/hebrew/homepage)
- **קרן קורת** - הקרן הוקמה בשנת 1994 במטרה לסייע לפיתוח המגזר העסקי בישראל וליצור תעסוקה ברחבי הארץ. הקרן מעניקה סיוע בהקמת עסקים חדשים, מימון להרחבת עסקים קיימים והשלמת ההון עצמי הנדרש בקרנות אחרות. הקרן עובדת בשיתוף עם בנק אוצר החייל, בנק דיסקונט, בנק מרכנתיל דיסקונט, בנק הפועלים והבנק הערבי - ישראלי. הקרן מציעה מספר מסלולים, בין היתר הלוואות לעסקים זעירים, סיוע לנשים בדואיות בנגב (SAWA), מסלול לפיתוח כלכלי יהודי-ערבי ועוד. ההלוואות נעות בין 80 אלף ₪ ל - 600 אלף ₪. הריביות משתנות בהתאם לסכומי ההלוואה והקריטריונים השונים ונעות בין פריים פלוס 0.5 ל - פריים פלוס 2. ראה אתר אינטרנט: [/http://www.kiedf.org/home/hebrew](http://www.kiedf.org/home/hebrew)
- **קרנות צפונה ודרומה לעסקים** - קרן המעניקה הלוואות לפיתוח והרחבת הייצור, עידוד ייצוא ותעסוקה וחדירה לשווקים חדשים בארץ ובחו"ל. הקרן עובדת עם בנק מזרחי טפחות. ההלוואות ניתנות למפעלים תעשייתיים בפריפריה (בגליל ובנגב) בעלי מחזור מכירות של למעלה מ - 2 מיליון ₪. היקף המימון נע בין 350 אלף ₪ ועד ל - 2 מיליון ₪. ההלוואות ניתנות למשך 5 שנים וניתנת תקופת גרייס של עד שישה חודשים. 60% מהערבות ניתנת על ידי הקרן ו - 40% על ידי העסק וערבות אישית (50% בלבד מההלוואה). גובה הריבית

עומד על פריים פלוס 0.5% בלבד. כמו כן חשבון ההלוואה פטור מעמלות. ראה אתר אינטרנט: <http://www.tzafona.org.il/tabid/833/language/he-IL/Default.aspx>

- **קרן טיפוח יזמות - קרן המנוהלת על ידי הסוכנות היהודית ועובדת בשיתוף עם בנק אוצר החייל.** ההלוואה מיועדת לתושבי ירושלים וסביבתה אשר מבקשים להקים עסק חדש או להרחיב עסק קיים. היקף המימון הנו עד 350 אלף ₪ ולמשך שש שנים עם גרייס של עד שנה. גובה הריבית מסתכם בפריים פלוס 0.6%. הביטחונות המבוקשים הנם עד 70% על יד הקרן, והיתרה תהיה על פי סיכום פרטני עם הבנק. ראה אתר אינטרנט: <http://www.jewishagency.org/JewishAgency>

- **הקרן לעסקים בינוניים בערבות מדינה - סוג ההלוואה הניתנת הנה בשני מסלולים:** הון חוזר ופיתוח. הקרן עובדת בשיתוף עם בנק אוצר החייל, בנק מרכנתיל ובנק הפועלים. הקריטריונים לקבלת ההלוואה הנם: מחזור שנתי הנע בין 22 מיליון ₪ ל - 100 מיליון ₪, כל עוד העסק לא קיבל הלוואה בערבות מדינה מהקרן ליצואן הבודד. היקף המימון עומד על שיעור של עד 8% ממחזור המכירות השנתי של המבקש בשנה שקדמה להגשת הבקשה. ההלוואה ניתנת לתקופה של 5 שנים עם אפשרות של עד שנה גרייס. גובה הריבית הנו כמקובל במערכת הבנקאית להלוואות מסוג זה. הביטחונות המבוקשים עומדים על 70% ערבות מדינה והשאר ערבות של העסק וערבות אישית של בעלי החברה. ראה אתר אינטרנט: <http://www.matiran.org.il>

- **קרן ג'סי - קרן המנוהלת על ידי הסוכנות היהודית וממומנת על ידי הקהילה היהודית בניו ג'רסי ומיאמי ועל ידי הסוכנות היהודית עצמה.** ההלוואה מיועדת להקמה והרחבה של עסקים באזור הנגב. היקף המימון הוא עד 300 אלף ₪, למשך 6 שנים, עם אפשרות לעד שנה של גרייס. גובה הריבית מסתכם בפריים פלוס 0.6%. הביטחונות המבוקשים הם 70% בערבות הקרן והיתרה על פי סיכום פרטני עם הבנק. ראה אתר אינטרנט: <http://www.jewishagency.org/JewishAgency>

יש לציין כי תהליך קבלת ההלוואה בקרנות לוקח בדרך כלל בין חודש לחודשיים. כמו כן, תהליך בקשת המימון מקרנות כרוך במילוי טפסים רבים. יש למלאם בצורה מלאה, בהירה וקריאה. טפסים שמולאו כהלכה ימנעו עיכובים מיותרים בקבלת ההלוואה. תתבקשו גם לספק לקרן מסמכים שונים, כגון דוחות פיננסיים של העסק, דוחות מהבנק ועוד. יש להקפיד שהדוחות יהיו עדכניים עד כמה שניתן, על מנת שמצבו של העסק יוצג בצורה המלאה ביותר.

חלק מהקרנות מבקשות גם תכנית עסקית כחלק מהבקשה להלוואה. תכנית עסקית היא מסמך אשר נועד להציג בפני הקורא את העסק, את תחומי פעולתו ואת התוצאות הפיננסיות של הפעילות. לכל קרן סטנדרט משלה לתכנית העסקית הנדרשת ומומלץ להיעזר באיש מקצוע (יועץ עסקי, רואה חשבון וכד') בכתיבת התכנית, על מנת התכנית תייצג את העסק בצורה הנכונה והאינפורמטיבית ביותר לצורכי הקרן.

הערה: האמור במאמר זה נכון למועד כתיבתו ועל העושה בו שימוש להתעדכן. מעבר לכך כל העושה שימוש במאמר זה עושה זאת על אחריותו הבלעדית.